



ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Aleše Roztočila a soudců Mgr. Petry Weissové a JUDr. Jiřího Pally v právní věci žalobkyně: **A. H.**, proti žalovanému: **Finanční úřad pro Liberecký kraj**, se sídlem 1. máje 97/25, Liberec, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 1. 7. 2019, č. j. 1058701/19/2607-00540-607648, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 30. 1. 2020, č. j. 59 Af 53/2019 - 40,

t a k t o :

- I.** Návrh žalobkyně na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti **s e z a m í t á .**
- II.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- III.** Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I.

[1] Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „krajský soud“) v záhlaví označeným usnesením nepřiznal žalobkyni osvobození od soudních poplatků (výrok I.) a zamítl návrh žalobkyně na ustanovení zástupce pro řízení o žalobě (výrok II.).

II.

[2] Žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) nyní proti tomuto usnesení (dále jen „napadené usnesení“) brojí kasační stížností z důvodů podle § 103 odst. 1 písm. a), b), c), d) a e) s. ř. s. Navrhuje napadené usnesení v celém rozsahu zrušit a vrátit věc krajskému soudu k dalšímu řízení.

[3] Stěžovatelka především v kasační stížnosti namítá, že v odůvodnění napadeného usnesení „*je hrubě a účelově zkreslen rozhodný skutkový i právní stav této věci ([...] neboť podle pro obecné soudy platné judikatury jsou rozhodné skutečné disponibilní příjmy, které soudu řádně vykazala/doložila a daňové přiznání vypracoval a podal daňový poradce), a to na základě domněnek soudu a jím uměle v rozporu s rozhodnými údaji konstruovaného skutkového i právního stavu, ke kterému se žalobkyně neměla možnost ani jakkoliv vyjádřit, čímž jí byla upřena i nejen Ústavou ČR garantovaná základní práva, aniž by se soud vůbec zabýval skutečným skutkovým a právním stavem této věci*“. Stěžovatelka je přesvědčená o tom, že žaloba a její návrhy na osvobození od soudních poplatků a na ustanovení zástupce pro řízení před krajským soudem byly důvodné a tato důvodnost byla krajskému soudu řádně a včas doložena a prokázána rozhodnými údaji. Z těchto důvodů má stěžovatelka za to, že krajský soud svým postupem porušil čl. 90 Ústavy České republiky a § 6 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s. Nakonec stěžovatelka v kasační stížnosti namítá i to, že o jejích návrzích na osvobození od soudních poplatků a na ustanovení zástupce v řízení před krajským soudem rozhodla „*objektivně podjatá/vyloučená*“ soudkyně Mgr. Lucie Trejbalová.

[4] Součástí kasační stížnosti učinila stěžovatelka rovněž návrhy na osvobození od soudních poplatků, na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti a na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

III.

[5] Žalovaný se ve vyjádření ke kasační stížnosti ztotožnil se závěry uvedenými krajským soudem v napadeném usnesení.

IV.

[6] Nejvyšší správní soud na úvod poznamenává, že o návrhu stěžovatelky na osvobození od soudních poplatků nebylo nutno rozhodovat, neboť podáním kasační stížnosti proti procesnímu rozhodnutí krajského soudu (s výjimkou procesního rozhodnutí, kterým se řízení o žalobě končí) nevzniká stěžovateli poplatková povinnost (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19). Napadené usnesení, kterým krajský soud nepřiznal stěžovateli osvobození od soudních poplatků a zamítl její návrh na ustanovení zástupce pro řízení o žalobě, nepochybně takovým procesním rozhodnutím je.

[7] Z právě citovaného usnesení rozšířeného senátu současně plyne, že ač je povinné zastoupení stěžovatele bez příslušného právního vzdělání advokátem obecně jednou ze základních podmínek řízení o kasační stížnosti, ustanovení § 105 odst. 2 s. ř. s. se neuplatní v případech, kdy kasační stížnost směřuje proti procesnímu rozhodnutí učiněnému v řízení o žalobě, jež slouží toliko k zajištění podmínek řízení nebo jeho řádného průběhu. Takovým typem rozhodnutí je i nyní napadené usnesení, jak již výše uvedeno. V daném případě tak ani podmínka povinného zastoupení stěžovatelky advokátem nemusí být splněna.

[8] Nejvyšší správní soud i tak vážil, zda je přes právě uvedené ustanovení zástupce v nynějším řízení o kasační stížnosti nezbytně třeba k ochraně práv stěžovatelky. Dospěl přitom k závěru, že tomu tak není. Kasační stížnost splňuje předepsané náležitosti

pokračování

a lze z ní seznat, z jakých skutkových a právních důvodů stěžovatelka považuje napadené usnesení za nezákonné. Nejvyššímu správnímu soudu proto nic nebrání v tom, aby o takto formulované kasační stížnosti věcně rozhodl, aniž by stěžovatelka v důsledku své neznalosti práva mohla utrpět jakoukoli újmu. Nejvyšší správní soud tudíž stěžovatelčin návrh na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti zamítl.

[9] Nejvyšší správní soud následně posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, zkoumaje přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[10] Kasační stížnost není důvodná.

[11] Ze soudního spisu se podává, že krajský soud usnesením ze dne 21. 11. 2019, č. j. 59 Af 53/2019 - 19, vyzval stěžovatelku k zaplacení soudního poplatku v celkové výši 4.000 Kč (za podání žaloby a návrhu na přiznání odkladného účinku žaloby). Stěžovatelka následně podáním ze dne 20. 12. 2019 požádala krajský soud o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce pro řízení o žalobě. Krajský soud z toho důvodu vyzval stěžovatelku usnesením ze dne 2. 1. 2020, č. j. 59 Af 53/2019 - 25, k vyplnění Formuláře o osobních, majetkových a výdělkových poměrech (dále jen „formulář“). Dne 20. 1. 2020 stěžovatelka krajskému soudu zaslala přípis spolu s vyplněným formulářem.

[12] Stěžovatelka ve formuláři uvedla, že je svobodná a jako podnikatelka provozuje obchodní činnost, přičemž za rok 2018 činila výše jejích příjmů z této činnosti částku 151.428 Kč. Stěžovatelka dále do formuláře vyplnila, že pobírá starobní důchod, nespecifikovala však v jaké výši. Sdělila také, že nemá žádný majetek větší ceny, který by mohl být zpeněžen a použit k úhradě soudních poplatků a pokrytí nákladů právního zastoupení. Veškerý takový majetek je totiž, vč. účtů, obestaven z důvodu exekucí; proto ve formuláři žádný svůj majetek větší hodnoty neoznačila. Stěžovatelka ve formuláři srozumitelně nespecifikovala ani své trvající závazky (kromě uvedení jejich celkové výše, tj. přibližně 592 tisíc Kč), jelikož podle jejího názoru nejsou za prokázaného stavu rozhodné. Co se týče výdajů, uvedla, že za základní služby spojené s bydlením platí měsíčně 14.562 Kč. Nakonec stěžovatelka poukázala i na to, že zdravotní stav její i jejích blízkých je nepříznivý.

[13] K prokázání ve formuláři uvedených skutečností stěžovatelka krajskému soudu předložila přiznání k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období (kalendářní rok) 2018, vyplněné na její jméno (nepodepsané, neopatřené podacím razítkem správce daně), scany platebních dokladů SIPO za období od ledna 2019 do prosince 2019), výpis z jejího účtu vedeného u Komerční banky ze dne 16. 1. 2020 a exekuční příkaz k provedení exekuce prodejem movitých věcí vydaný Exekutorským úřadem Kladno ze dne 16. 12. 2019, č. j. 150 EX 2156/17 - 66.

[14] Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že k tomu, aby mohl být účastník řízení osvobozen od soudních poplatků, je podle § 36 odst. 3 s. ř. s. povinen tvrdit a také doložit, že nemá dostatečné prostředky k jejich zaplacení. Nejvyšší správní soud již ve své judikatuře vyslovil, že „[p]ovinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.).

Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje“ (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50). V takovém případě soud, pokud o tom byl účastník řízení řádně poučen ve smyslu § 36 odst. 1 s. ř. s., účastníku řízení osvobození od soudních poplatků nepřizná. Soud osvobození od soudních poplatků nepřizná ani tehdy, jsou-li údaje sdělené účastníkem řízení nevěrohodné, popř. neúplné (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 - 88).

[15] V právě posuzované věci dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že údaje, které stěžovatelka uvedla v předloženém formuláři, jsou neúplné a zčásti nedostatečně prokázané, tedy nevěrohodné, a tudíž neposkytovaly krajskému soudu dostatečný podklad pro rozkrytí stěžovatelčiny majetkové a sociální situace.

[16] Předně stěžovatelka prostřednictvím vyplněného formuláře ani k němu připojených dokumentů řádně neprokázala výši jejích příjmů z obchodní činnosti, kterých dosáhla za poslední zdaňovací období před podáním žádosti o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce pro řízení před krajským soudem. Podle poučení obsaženého ve formuláři byla stěžovatelka povinna základ daně ohledně tvrzených příjmů v daném období a vyměřenou daň doložit pravomocným platebním výměrem (platebním výměrem opatřeným doložkou právní moci) orgánu vykonávajícího správu daně. Předložila však pouze formulář - Přiznání k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období (kalendářní rok) 2018, který však jako dokument nepodepsaný, neopatřený podacím razítkem správce daně, nevypovídá ničeho o tom, zdali byl skutečně podán a zda obsahuje věrohodné skutečnosti. Ve formuláři dále není specifikována výše starobního důchodu, který má stěžovatelka pobírat od března roku 2018. Stěžovatelka ve formuláři také neuvedla výčet majetku větší hodnoty (kterým, jak sama uvedla a jak vyplývá z předložených dokumentů, disponuje), nespecifikovala jeho postižení výkonem rozhodnutí nebo exekucemi ani se podrobně a prokazatelně nevyjadřovala ke svým existujícím závazkům. Stěžovatelčino zdůvodnění, že k posouzení žádosti postačují soudu pouze její disponibilní příjmy (které však řádně neprokázala, jak výše uvedeno) a její tvrzení, že náklady na služby spojené s bydlením tyto příjmy při ročním zúčtování převyšují, nelze přijmout. Jak správně zdůraznil krajský soud, je na rozhodnutí soudu, aby vyhodnotil, které z podaných informací a předložených důkazů žadatelem o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce jsou relevantní a které nikoliv. Sama stěžovatelka není oprávněna z vlastní vůle netvrdit a nedoložit některé formulářem požadované skutečnosti z důvodu, že je považuje pro posouzení svých žádostí za nadbytečné.

[17] Nejvyšší správní soud tedy uzavírá, že krajský soud nepochybil, nepřiznal-li podle § 36 odst. 3 s. ř. s. stěžovatelce osvobození od soudních poplatků.

[18] Základním předpokladem k tomu, aby soud vyhověl návrhu na ustanovení zástupce podle § 35 odst. 10 věta první s. ř. s. je, aby účastník řízení splňoval předpoklady pro osvobození od soudních poplatků; ten však, jak vyplývá z výše uvedeného, v posuzované věci naplněn nebyl. Krajský soud proto rozhodl správně i o návrhu stěžovatelky na ustanovení zástupce. Zákonné podmínky pro vyhovění tomuto návrhu nebyly v řízení před krajským soudem splněny.

pokračování

[19] Nejvyšší správní soud přitom nepřehlédl, že krajský soud v odůvodnění napadeného usnesení citoval § 35 odst. 9 s. ř. s., ačkoliv v době, kdy napadené usnesení vydal, již aplikované ustanovení soudního řádu správního bylo obsaženo v § 35 odst. 10. S ohledem na skutečnost, že co do obsahu krajský soud na věc použil správnou právní normu, toliko přehlédl, že v důsledku čtenějších novelizací soudního řádu správního je obsažena nikoliv v § 35 odst. 9 s. ř. s., nýbrž v § 35 odst. 10 téhož zákona, nemá uvedená nepřesnost podle Nejvyššího správního soudu v souzené věci vliv na zákonnost napadeného usnesení.

[20] Rovněž na zákonnost napadeného usnesení nemá vliv ani zřejmá chyba v psaní v jeho odůvodnění, a to záměna ustanovení § 35 odst. 9 (resp. odst. 10) s. ř. s. (vztahujícího se k ustanovení zástupce) v odst. 15 napadeného usnesení a § 36 odst. 3 téhož zákona (vztahujícího se k osvobození od soudních poplatků) v odst. 16 napadeného usnesení. O tom, že jde pouze o nechtěnou záměnu relevantních ustanovení, svědčí odst. 7 a 8 napadeného usnesení.

[21] Ke stěžovatelčině námitce, že krajský soud rozhodl na základě zkresleného skutkového a právního stavu, respektive na základě domněnek, ke kterým se stěžovatelka nemohla vyjádřit a které jsou v rozporu s předloženými podklady, Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že český právní řád soudům neukládá, aby s účastníky řízení konzultovaly své úvahy (srov. např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 10. 2014, č. j. 4 Afs 177/2014 - 24, nebo ze dne 30. 11. 2017, č. j. 8 As 225/2017 - 32). Stěžovatelka měla možnost přednést veškerá svá tvrzení a nahlížet do spisu. Skutečnosti a úvahy uvedené v odůvodnění napadeného usnesení jsou koherentní a podložené spisovým materiálem.

[22] Stěžovatelka již v řízení před krajským soudem obecně a bez bližšího odůvodnění namítla (v podání ze dne 20. 12. 2019) podjatost „všech soudců [krajského] soudu v aktuálním obsazení“ a navrhla „jejich neprodlené vyloučení z projednání a rozhodnutí nejenom této věci a předložení věci k rozhodnutí podle § 12 o. s. ř. (...)“. K této námitce krajský soud vyjádřil v napadeném usnesení, že „[o] námitce podjatosti žalobkyně vznesené ve vztahu k soudcům zdejšího soudu již bylo Nejvyšším správním soudem rozhodováno usnesením ze dne 24. 7. 2018, č. j. Nao 161/2018 - 27.“ Nejvyšší správní soud v právě citovaném usnesení skutečně rozhodoval o stěžovatelčině námitce podjatosti a dospěl k závěru, že nebyly splněny podmínky k tomu, aby soudci krajského soudu Mgr. Lucie Trejbalová, Mgr. Karolina Tylová, LL.M. a Mgr. Zdeněk Macháček byli vyloučeni z projednávání. Toto usnesení však bylo vydáno v jiné věci, vedené u krajského soudu pod sp. zn. 59 Af 16/2018, a pouze ve vztahu k této věci (jak je ostatně v usnesení č. j. Nao 161/2018 - 27 uvedeno); nelze z něj tudíž vyvozovat závěry pro nyní posuzovanou věc.

[23] Nejvyšší správní soud se s ohledem na skutečnost, že na podjatost předsedkyně senátu, která vydala napadené usnesení, poukazovala stěžovatelka opětovně v kasační stížnosti, tedy na své, byť ryze obecné a neodůvodněné, námitce podjatosti uplatněné již v řízení před krajským soudem setrvala, touto otázkou znovu zabýval. Za předpokladu, že by ve věci rozhodoval vyloučený soudce, zakládalo by to zmatečnost řízení (§ 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s.), tedy vadu, k níž je kasační soud povinen přihlížet z úřední povinnosti (srov. § 109 odst. 4 s. ř. s.).

[24] Ve smyslu § 8 odst. 5 s. ř. s. musí účastník řízení uplatnit námitku podjatosti ve lhůtě jednoho týdne ode dne, kdy se o podjatosti dozvěděl; k později uplatněným námitkám se nepřihlíží.

[25] S ohledem na citované ustanovení nepovažuje kasační soud nepřipadný poukaz krajského soudu na usnesení č. j. Nao 161/2018 - 27 v nynějším případě za zásadní pochybení. Námitku podjatosti totiž stěžovatelka učinila opožděně, tudíž k ní nebyl krajský soud povinen vůbec přihlídnout. Jak výše uvedeno, stěžovatelka v podání ze dne 20. 12. 2019 namítala podjatost všech soudců krajského soudu. Skutečnost, že její žalobu bude projednávat právě Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, zjistila již v okamžiku, když jí bylo doručeno usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 25. 9. 2019, č. j. 31 Af 74/2019 - 8, kterým byla věc uvedenému soudu postoupena; to se stalo doručením fikcí dne 7. 10. 2019. Stěžovatelka však uplatnila námitku podjatosti až dne 20. 12. 2019 (faxem doplněným dne 23. 12. 2019 v písemné formě prostřednictvím poskytovatele poštovních služeb) v reakci na usnesení krajského soudu ze dne 21. 11. 2019, č. j. 59 Af 53/2019 - 19, kterým byla vyzvána k zaplacení soudního poplatku za žalobu a návrh na přiznání odkladného účinku. S ohledem na uvedené a na skutečnost, že v námitce podjatosti sama stěžovatelka neuvedla ničeho o tom, kdy se o důvodu podjatosti všech soudců krajského soudu dozvěděla a že námitku tedy uplatňuje v zákonem stanovené lhůtě, dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že tak učinila opožděně. S ohledem na uvedené tedy ve věci nerozhodoval vyloučený soudce.

[26] Nejvyšší správní soud tedy nepřisvědčil žádné z kasačních námitek a na podkladě výše podaných skutečností dospěl k závěru, že krajský soud nepochybil, nepřiznal-li stěžovateli osvobození od soudních poplatků a zamítl-li její návrh na ustanovení zástupce pro řízení o žalobě. Nejvyšší správní soud současně neshledal ani žádná jiná pochybení v řízení vedeném před krajským soudem, za neopodstatněnou tudíž považoval i námitku, že krajský soud svým postupem porušil čl. 90 Ústavy a § 6 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s.

V.

[27] Pro právě uvedené dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl.

[28] Součástí kasační stížnosti učinila stěžovatelka i návrh na přiznání odkladného účinku. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší správní soud přistoupil po provedení nezbytných procesních úkonů bezodkladně k věcnému projednání kasační stížnosti, neshledal potřebným o tomto návrhu samostatně rozhodovat.

[29] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 věty první s. ř. s. za použití § 120 téhož zákona. Stěžovatelka nebyla v řízení o kasační stížnosti úspěšná, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému žádné náklady nad rámec běžné úřední činnosti nevznikly, kasační soud proto rozhodl, že žádný z účastníků nemá na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti právo.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

pokračování

V Brně dne 31. března 2020

Mgr. Aleš Roztočil
předseda senátu